

LA RÀPITA

preguntar-los si la denominació del municipi s'ha de mantenir com a 'Sant Carles de la Ràpita' o substituir-la per 'la Ràpita'. Un debat històric i identitari que s'ha vist alimentat d'ençà que l'Ajuntament va anunciar que tenia previst fer esta consulta i que s'ha traduït en diversos articles d'opinió, tant a la premsa escrita com a la digital, així com diverses converses a les xarxes socials.

L'Ajuntament de la Ràpita també farà arribar a la ciutadania la informació necessària perquè pugui decidir lliurement quin vol que siga el nom oficial del municipi, ja siga amb informació que se'ls proporcionarà als seus domicilis, l'organització de més xarrades i conferències, o la publicació de textos a la revista municipal. ■

Ràpita (Montsià), sa Ràpita (Mallorca), la Ràpita (Alt Palància), les Rotes (Marina Alta), Roabit (Marina Alta), la Ràpita (Marina Alta).

I també a la resta de la Península: La Rábida (Huelva), Arrábida (Portugal), la Rábida (Jaén), la Rábida (Granada), la Rábida (Terol), Rebato (Múrcia), etc.¹

En definitiva, per distingir-se, per ubicar-se fàcilment, per redefinir-se, per complementar-se i per ser més genuïnament català caldria replantejar-se si la consulta hauria de ser a partir del binomi Sant Carles de la Ràpita - La Ràpita o bé incloure un tercer element del qual ja es va fer ús seguint criteris força fonamentats, al meu parer, en època de la República, la Ràpita dels Alfacs.

¹ ORTEGA GONZÁLEZ, E. (s.d.). *Els canvis en la toponímia catalana durant la 2a República*. Disponible a: <http://www.aboriginemag.com/curiositats/els-canvis-en-la-toponímia-catalana-durant-la-segona-republica/>

² CRESPO, M. (2017). *La guerra toponímica del 1936-1939*. Disponible a: <https://www.vilaweb.cat/noticies/la-guerra-toponimica-del-1936-1939/>

³ EPALZA, M. (1994). *Les Ràpites (Ràbita) islàmiques i la toponímia catalana*. Disponible a: https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/98250/1/1994_Epalza_SocOnomasticaBullInt.pdf

⁴ Al Marroc, tenim ni més ni menys que la capital Rabat (provinent també de ràbita).

OPINIÓ

Noèlia Borràs Matamoros
Doctora en Història
Professora de secundària
Institut Els Alfacs

El nom de Sant Carles de la Ràpita. Ombres i llums.

El govern de l'Ajuntament de Sant Carles de la Ràpita preguntarà a la ciutadania sobre la permanència del nom actual del poble o el canvi pel de "la Ràpita". L'hàbit que tenim els rapitencs i rapitenques de dir que som de la Ràpita i no de Sant Carles de la Ràpita és el que ha portat el govern a tornar a obrir un debat que es tancarà (o no) el 12 d'octubre en una consulta popular. L'aposta pel canvi, a part dels qui argumenten l'ús habitual del nom curt, també respon a una qüestió política dels qui volen fer desaparèixer del toponim qualsevol referència a la monarquia borbònica.

En clau històrica, el nom sencer de Sant Carles de la Ràpita engloba tota la història de la població, pre i post fundacional. Podem dir que Ràpita és el nom més original, autèntic i antic amb què es va conèixer aquesta zona des de la presència musulmana a partir del segle XI i així es va mantenir durant la presència cristiana la resta de l'edat mitjana i moderna quan s'hi va instal·lar una comunitat religiosa en un convent que van anomenar "Santa Maria de la Ràpita". La Ràpita és, doncs, el nom més genuí que tenim els rapitencs perquè malgrat les modificacions que rebrà durant els segles XIX i XX per diferents circumstàncies (Sant Carles de la Ràpita o la Ràpita dels Alfacs) sempre s'ha mantingut la referència a la Ràpita. Som, per tant, rapitencs i rapitenques, encara que quan ens allunyem força del territori de l'Ebre tenim tendència a utilitzar el nom sencer, potser perquè sabem que més enllà de les comarques de l'Ebre se'ns coneix com Sant Carles de la Ràpita.

La fundació de la població per part de Carles III el 1780 portarà a la transformació del toponim de l'indret conegut com Ràpita per "nueva población de San Carlos" i acabarà poc temps després fusionant els dos noms. Però el toponim de Sant Carles no només fa referència al monarca sinó

que s'ha d'interpretar des d'un punt de vista històricament més global si volem donar-li el valor que es mereix la història de la nostra ciutat. I aquesta construcció històrica del passat de la Ràpita passa per no obviar un capítol que pot semblar fosc si s'interpreta com la petjada de la repressió borbònica, però ple de llum si es contextualitza en el moment de la Il·lustració del segle XVIII, el Segle de les Llums. I aquesta època és la que representa el nom de Sant Carles, no només el monarca que la fundà, sinó l'època, el context, el projecte, el disseny urbanístic ideat, l'Església Nova, la Plaça Carles III, la Glorieta o la pròpia colonització de l'indret.

Quan parlem d'Il·lustració par-

ment de la flota, la construcció de drassanes o l'ampliació dels ports lliures per comerciar amb les Amèriques.

Des del punt de vista de Catalunya, el segle XVIII va ser el segle de l'arribada dels Borbons, de la derrota de 1714 i de la submissió de les estructures polítiques catalanes a les de Castella. És per això que ha estat un segle per a la historiografia amb més ombres que llums, però això no significa que no es desenvolupés un moviment il·lustrat propi. Miquel de Batllori, Joan Fuster, Emili Giralt o Ernest Lluch son alguns dels noms que han aportat estudis específics al respecte. Barcelona va ser la seu de prestigioses acadèmies que representaven la modernitat: l'Escola Nàutica,

port dels Alfacs. Es tracta dels Milans, fundadors de la Companyia, i el mateix Francesc Canals, artífex de la construcció de Sant Carles.

La nova població de Sant Carles va néixer com a conseqüència de la decisió d'habilitar el port dels Alfacs al comerç amb Amèrica (1778), circumstància que va crear fortes expectatives comercials per a l'indret de la Ràpita. Unes expectatives que despertaren l'interès d'importants homes de negocis de la burgesia catalana: Josep Forn i de Milans (director de la Reial Companyia de Comerç de Barcelona), Juan Vidal i Mir (secretari de la Junta de Comerç), Ramon Talavera i Dalmaes (director del Banco Nacional de San Carlos i soci de la Companyia dels Milans); de membres de la noblesa com el Marquès de Vilana, la Marquesa de Malaespina o els Marlés i Vallescar de Barcelona; i de les famílies que van colonitzar la nova població cercant una vida millor, com els primers Reveret, Sancho o Gasparin, entre molts altres.

Francesc Canals, membre de la Junta de Comerç, va ser nomenat pel comte de Floridablanca subdelegat de les obres de la població i del canal que havia de comunicar l'Ebre amb el port. Ell i el mateix Comte de Floridablanca, ministre de Carles III, foren els protagonistes del naixement d'una nova població que naixia amb el mateix esperit que ho feren la resta de noves poblacions que es van crear durant el regnat de Carles III a Espanya: colonitzar zones deshabitades, impulsar l'agricultura i millorar les comunicacions. Sant Carles de la Ràpita responia a les tres casuístiques. El llegat il·lustrat d'aquella època el portem al nom del poble, de carrers, de places, d'escoles, però també el veiem en l'urbanisme de la ciutat: una gran plaça porticada neoclàssica, un mirador a la part alta de la ciutat o un elegant edifici conegut com l'Església Nova. Aquestes són les nostres llums de la Il·lustració.

La Ràpita és doncs el nom més genuí que tenim els rapitencs perquè malgrat les modificacions que rebrà durant els segles XIX i XX per diferents circumstàncies (Sant Carles de la Ràpita o la Ràpita dels Alfacs) sempre s'ha mantingut la referència a la Ràpita. Som per tant rapitencs i rapitenques"

lem del moviment cultural i filosòfic del segle XVIII que va apostar per la raó, per la ciència i el progrés a Europa posant fi a l'Antic Règim i sentant les bases de la societat contemporània i liberal que es desenvoluparà en els segles posteriors. La historiografia ha tendit a afirmar que la Il·lustració del segle XVIII va significar per a Europa el que el Renaixement va significar al segle XVI. I en mig d'aquest factor tan històric i tan gran, d'abast tan ampli, neix la població de Sant Carles de la Ràpita amb una finalitat totalment identificada amb aquests ideals.

En clau econòmica, la Il·lustració a Espanya va tenir sobretot dues línies d'actuació: la colonització d'amplies zones ermes del país amb la incentivació de l'agricultura com a impuls econòmic, i l'augment i modernització del comerç interior i marítim amb la millora d'infraestructures, l'aug-

l'Escola de Comerç, la Reial Acadèmia de Bones Lletres, l'Acadèmia Militar de Matemàtiques, el Col·legi de Cirurgia o l'Acadèmia de Ciències Naturals. Il·lustrats catalans com Antoni de Capmany presentaven projectes per a Catalunya que contemplaven les especificitats històriques i econòmiques del país. Però en el que va destacar més la il·lustració catalana va ser en el pragmatisme amb què va actuar en l'àmbit econòmic. Si Castella es decantà per l'agrariisme, la burgesia catalana va apostar per la navegació marítima i el teixit industrial en clau capitalista i comercial.

En aquest sentit, la institució que va representar millor l'esperit de progrés econòmic català va ser la Junta de Comerç, creada el 1758 a Barcelona. Entre el grup de comerciants que la van fundar trobem els que van apostar pel projecte de la nova població de Sant Carles i l'habilitació del